

Ese in tóta
Sambat'a.
Pretiuu abon.
in Sibiu pe anu
3 fl. 40 cr., pe
1/2 anu 1 fl.
70 cr.

AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte
provinc. austr.
pe anu 4. pe 1/2
a. 2 fl., pentru
princ. romane
pe anu 38, pe
1/2 a. 19 piast.

Istori'a pedagogicee.

Dela introducerea crestinismului
pana la reformatiune.

(Urmare din Nr. 25.)

Arabii, unu poporu spirituosu cá toti orientalii, cu o fantasia via si lusuriósa, cu cugete simple in se sublime, se cultivara iute, rapede trecura prin gradurile culturai, si pe timpulu speditiunilor cruciate le si trecuse flórea. Sciintiele lor cu specialitate fura: mathematic'a, naturalea si medicin'a. Filosofii lor se invertia mai cu séma prelunga comentatiunea lui Aristotele; dela ei se straplantá si la universitatile crescine. Artile lor erau poesi'a si architectur'a. Arabii erau nescari noi Judei, dar' de o natura mai libera, mai deschisa. — Aceea ce asteptau Iudeii dela Mesia, implinira Arabii latindu imperati'a lui Alachu si a profetului lor in speditiuni tumultuóse preste cea mai mare parte a Asiei si a malurilor africane si europene. Ei avura o poesia nationale inca de timpuriu, carea pe timpulu in florirei lor incepú a se cultivá. Care a lesu opuri arabice, se va fi convinsu de fautati'a lor amatori'a de minuni. — Caus'a, din care Arabii n'au cultivatu pictur'a si sculptur'a, nu jace in oprirea lui Muhamedu, ci in lips'a facultatei de a - se poté ocupá cu representatiuni concrete - spirituali. Muhamedu numai aceea a opritu, ce de sine nu convenia cu natur'a si spiritulu Arabului. Sciinti'a Arabiloru, amesuratu caracterului poporului nu potea se fia alt'a, decatu naturale si abstracta, adeca indreptata spre observatiunile naturei, si ocupatiunea cu concepte abstracte. Mai tare au in floritu sciintiele la Arabi sub Califfi abasidici si omaiadici, cari au fostu mari amatori ai sciintieloru.

Speditiunile cruciate si comerciulu occidentaliloru cu acesti Arabi cultivati, avura mare influentia in avatarea sciintieloru si a instructiunei. Intru adeveru de prima si Arabii se ocupau numai cu sciinti'a religiu-naria, cu statorirea testului Coranului si espicarea lui, si numai mai tardioru se apucara si de sciintiele esacte

amintite mai susu. Incepura a traduce clasici grecesci mai alesu medici: Galenu, Ipocrate si pe mathematiculu Euclidu, Ptolomeu si pe filosofi Aristotele si Teofrastu.

Europenii mai alesu occidentali, indulciti in sciintiele castigate pela scólele arabice, si-redica si ei scóle mai inalte, numite *schola s. studium generale*, cari apoi dela secululu alu 13-lea incepura a se numi si universitati (*universitates sc. magistrorum et scholarium*). Cea d'anteiu scóla de medicina fú cea dela Salerno, carea i urmá cea juridica dela Bologna, carea pentru renumele profesorului Irneriu erá fórté cercetata. Renumita erá si cea de Parisu, unde invetiau Wilhelmu de Champeaux si Abálardu.

Studentii erau cam de comune ómeni mai multu betrani decatu teneri, cari se impartiau in corporatiuni dupa natiunalitati, si din senulu lor si-alegeau rectorii si ceialalti oficiali ai lor. Studentii din Parisu se impartiau in germani-anglesi, picardici, normanici, si fran-tiosi, cari si-alegeau procuratorii lor, acestia apoi alegeau pe rectori. Totu deodata aici profesorii administrau institutul independenti de studenti, — pe candu in Bologna erau dependente dela intregu corpulu studentiloru numitu universitate si n'avéu votu in consultatiuni. Aici studintii aveau si dreptu de cetatianu. Pe lunga universitati se aflau asiá numite fundatiuni pentru inlesnirea studiului, din cari parte capetau profesorii beneficii, parte sierbeau cá colegia pentru studintii cei mai miseri si cá pensionate pentru cei mai avuti. Ómeni privati si profesori inca redicau pensionate (*bursae*), unde studintii (*bursari*) pe lenga plata avéu locuintia si victu.

Profesorii de prim'a n'avéu plata ficsa, ci traiau din onorariulu ce-lu capetau pentru prelectiuniile lor.

Numeru din sec. 16-lea incepura a avé plati ficsa. Dreptu aceea ei inca erau detori a tienea prelectiuni publice.

Studiarea erá cu totulu diversa de cea de adi. — Carti nu erau, ci profesorii le dictau adaugendu totodata si espicarile lor numite glosa. — Cele mai multe carti le avéu numai in traductiuni, chiar' bibli'a

numai latinesce. De sine se întielege ca nime nu putea se dicteze unu autoriu întregu; ci profesorii 'si faceau extracte, cari apoi cá compendia (*summae*) le dictau studintiloru. Aceste compendia cu timpu asiá se generalisara, incatu testele originaria le dederá uitarei.

Dupa must'r'a universitatiloru susu memorate, cu incetulu se fundara altele mai multe. Carolu IV. fundá cea mai vechia in Prag'a 1348; dupa aceea se mai fundara altele la Vien'a (1365), Lipsi'a (1409), Berlinu (1809), München (1826) s. a.

Universitatile germane retienura corporatiunile dupa patru natii. — Iatre studintii dela Prag'a in anulu 1409 se incinse o cërta in urm'a careia 5000 se ducu la Lipsi'a.

Prelegeri nu puteau tiené altii decatu numai magistrii, licentiatii si bacalaurerii, séu si cate unu studinte insarcinatu anume putea se dicteze manualulu profesorului. La espirarea fiacarui semestru profesorii tienéu conferintie, in cari decidéu, ca despre ce voru prelege in semestrulu urmatoriu. Pe lenga prelectiuni se tienéu si disputatiuni, unde firesc ca acela invingea, care erá mai deprinsu in sofistaria.

Bacalureu se numiá acela, carele a studiatu doi ani, candu apoi putea se tiená prelectiuni. — Elu putea se studieze mai departe, si dupa unu anu se puna esame de licentiatu, — candu apoi cu solenitate se promová la rangulu de magistru.

Profesorii, afara de medici, erau necasatoriti, si aveau pe anu 40 taleri, cu cari se puteau ajunge omenesce. Unu studinte putea s'o duca cu 12 galbeni.

Prag'a avea trei profesori de filosofia, doi pentru teologia, unulu pentru medicina si unulu pentru ambele drepturi. Facultatea artistica avea 30 obiecte de invetiamentu, ér' cea teologica numai dóua: bibli'a si cele patru carti sententiarie ale lui Lombardu. Care studiá siese ani, se facea cursoru, si putea prelege din biblia, dupa aceea promovatu la sententiaru prelegea din cartile lui Lombardu. Daca ajungea pana la a trei'a carte, se numiá bacalureu formatu (*baccalaureus formatus*), si daca mai studiá trei ani, se facea licentiatu si magistru. — Iuristulu avea se studieze patru ani pana candu se facea bacalureu, dupa aceea doctoru si dupa siette ani licentiatu.

Catu de rari erau cartile pe atunci, se póte vedé de acolo, ca Carolu abiá potú procurá vreo 114 carti pentru bibliotec'a universitatei redicate de elu, cari le

plati cu 1200 taleri. Bibliotec'a din Heidelberg'a in an. 1421 avea numai 152 volume.

Inspectiunea preste universitati o aveau epii sub nume de cancelari. Rectorii se alegeau dintru începutu pe o jumetate de anu, dupa aceea p'unu anu întregu; decanii se alegeu numai pe o jumetate de anu si supraveghiau profesorii.

In evulu mediu, precum altele, asiá si instituttele de invetiamentu n'au scapatu limpedi de demoralisare, selbatacia, lusuria si violentia.

Pensionatele private destinate pentru o educatiune mai buna, degenerara in ospetarie. Blastamatiile asiá numitiloru beani si maltratarile lor prin depusetiune in sec. 17. devenise la unu actu solemn, la care erá de facia decanulu facultatei filosofice. Pe acesti beani i imbracau in vestimente pestrítie, si pe pelaria le poneau orechie si córne, éra in gura de ambe partile colti de porcu, apoi depositorulu i luá de inderetru cu batiulu si-i ducea in cas'a de depusetiune, aci' si bateau jocu de ei, i admoniau si daca nu puteau se vorbésca bine de coltii cei de porcu i mai si bateau; i apucau cu nesce clesce de gutu si i scuturau pana candu le cadeau coltii din gura, in urma i desbracau, i poneau pe fóle si le turná apa pe capu. Aceste mesuri deonestatòrie se stersera in sec. 18-lea si se introduse penalismulu si mai deonestatoriu. Corporatiunile dupa natii disparu, si in locul loru pasiescu asiá numitele orduri. Urmarile penalismului fura atatu de scandalóse, incatu pe urma chiar' dietele fura nevoiite a pasi la midilocu.

(Vá urmá.)

Metód'a propunerii istorice.

Istori'a narédia de curgerea temporana, carea a luatú - o desvoltamentulu genului omenescu, dupa tóte relatiunile sale.

Ea arata atatu amórea ddiesca grigitóre si depunerea a totuputernicie sale, catu si luptarea si nasuirea omenimei. Ea largesce privirea, face de-a întielege din timpulu trecutú pe celu presentu si a conchide pe venitoriu. — Ea ridicá anim'a si vorbesce catra noi in demnandu si infruntandu, mangaindu si pedepsindu.

Scol'a populara nu trebuie se lase de-o parte unu midilocu asiá importante de cultivare. — Ea totusi nu imparte unu síru secu, uscatu de regenti si numeri de ani, nu da prunciloru o representatiune tienetóre

de olalta a intempleriloru lunei. Scól'a populara alege din materi'a cea inbelsiugata a istoriei numai unele si numai aceea ce este aptu de-a imbarbatá invetiaceii la fidelitate si la alte virtuti omenesci.

Sucesulu propunerii istorice aterna mai virtosu dela feluulu propunerii si dela personalitatea invetiatoriu-lui, — dreptu aceea invetiatoriuulu are a observá regulele urmatóre:

1. propunerea invetiatoriuului trebuie se fia libera, simpla si totusi atragát're. — Acésta presupune neconditionatu o cunóscere deplina cu fapt'a si cu curgerea ei, si pentru aceea, pretinde cá invetiatoriuulu se se prepare pentru fiacare prelegere.

2. Instructiunea sa se fia caldurósa si vióe. — Numai aceea ce ése din simtiune face in anim'a auditoriuului o impresiune favoritóre.

Déca invetiatoriuului ei lipsesce contemplatiunea drépta de lume si de viatia; déca elu nu e plinu de amórea credintiei, patriei si regentului, de respectulu catra sublimitatea virtutiei; déca elu nu-are simtiune si primire pentru cele mari si frumoése: atunci produce cuventulu lui numai langezime si lasitudine.

3. Elu se citésa Eroulu la loculu cuvenitu si selu lase singuru se vorbéasca. — Scaimbarea intre form'a naratóre si dramatica inviositéza propunerea.

Déca invetiatoriuulu are la mana colectiuni acomedate poetice si pentru prunci intielegatóre, atunci póte se faca intrebuintiare din ele. — Impresiunea poesiei asupra animei si a fantasiei junimei e fórté binefacatóre, déca se aplica in momentul favoritoriu si numai una singura poesie adevératu nationala si patriotica, plina de simbure si focu, folosesce mai multu, decatu unu síru intregu de intemplari fara vre-o ponderositate.

Naseudu, 1861.

C. A.

Unu frumosu esemplu de stim'a si recunoscinti'a, cu care datoréza in tóta viéti'a invetiaceii invetiatoriloru loru.

D. fostu directoru si docente in Naseudu Moise Panga, care 'n anii din urma fú transpusu la Orlatu, facendu la Rosalele nóstre trecute o excursiune pana la S. Sebesiu in trebi familiare, fú cercetatu acolo de D. locotieninte emeritu Nicolau Siandoru, acum

arendatoru de mosia in Órd'a-de-josu, D. supralocotieninte Nechita Ignatiu si D. amploiatu Nic. Gaetanu, veniti cu scopu, d'a invitá pe D. Pang'a pe dio'a urmatóre, a dóu'a di de Rosale, la unu prandiu in Órd'a-de-josu, la cas'a Dlui N. Siandoru, la care avea se iá parte mai multi alti DD. oficeri c' unu Majoru.

In dio'a menita sosi dela Órd'a o trasura, si D. Pang'a d'impreuna cu soci'a fura adusi la loculu destinatu pentru prandiulu acelei díle. O deosebita bucuria cuprinse inim'a D-ui Pang'a, vedindu ca óspetii de cari erá incongiuratu la mésa erau mai totu discipuli de odinióra ai Dsale din Naseudu. Stimabili óspeti cu numele sunt: D. Majoru König, in activitate la regim. de linia marelui duce Baden Nr. 50, D. Iosifu Velicanu, capitanu in reg. bar. Culoz, acum in disponibilitate la Alb'a-Juli'a si DD. oficeri subalterni: N. Ignatiu, G. Majeriu, I. Iftenie si N. Tamasiu, in activitate la susnumitul regimentu Badenu, si D. N. Gaetanu insocitu de doi cetatieni romani din Alb'a-Juli'a.

La mésa cam pela midiloculu prandiului, se sculá D. loc. Ignatiu pentru ridicarea unui toastu. In minutulu acela toti oo. óspeti apuca pocalele, éra unulu dintre DD. oficeri intinde man'a si scóte dintr'unu buchetu de flori ce stá la midiloculu mesii — unu pocalu stralucitu de auru, tórna cu degrab' vinu intr'ensulu si ilu intinde Dlui Pang'a, carele 'lu primesce, éra D. Ign. rostesce cam urmatorulu toastu:

„OO. óspeti! Noi ne nadunaremu astadi aici pentru serbarea unei díle spre aducerea-a-minte de anii cei petrecuti de multu cá invetiacei la scól'a renumita dela Naseudu sub conducerea préstim. D. invetiatoriu si fostu directoru Moise Pang'a, pe care suntemu fericiti a-lu salutá astadi in midiloculu nostru. Domni'a Sa a pusu temeíului fericeirii nóstre cum si la unu numeru insemnatu de tineri romani, carii a esitu de sub man'a Dei sale adapati in sciintiele cele mai neaparete si inarmati cu simtieminte si energia nationala. O mare parte din fostii discipuli ai Dei Sale suntemu acum ómeni crescuti si aplicati in diverse servitii: o parte insemnatóre cá oficeri in armat'a c. r. austriaca; alta parte cá amploiatu, invetiatori, notari scl. Recunoscinti'a, cu care suntemu datori in tóta viéti'a nóstra binefacatorulu acestui'a ne indemná a aratá si prin fapta, prin semne vidibile aceea ce simte pentru Dsa inim'a nóstra intru ascunsu. Deci o parte a discipuliloru d'odinióra ai Dei Sale, aceia acaroru nume sta scrisu pe acestu pocalu, ne svatuiramu parte cu gur'a parte prin epistole, a oferí educatorulu nostru acestu pocalu de auru dreptu semnu de multiamita, stima si recunoscintia a nóstra pentru crescerea morale si intelectuale prin D-a Sa. Nu dóra ca cugetamu a puté resplatí prin acestu odoru ostenelele puse, nu, caci seimu, acele nu se mai potú întórce cu nici unu prntiu; ei

faceam această singură numai, că se dam o dovă de simțimintele noastre și de voința împlinirii datoriei noastre. Deci se trăiescă D. Panga!

Adeverat o surprindere frumoasă fu această pentru D. Pang'a, care în momentele acele versă lacrimi de bucuria, vedînduse în mijlocul unor discipuli atata de recunoscători. A răspuns și Dsa în cuvinte frumoase pentru onoarea ce i se face și a închinat pentru discipulii săi menționați.

Dupa puțin timp se sculă érași D. Ignățiu și scoțîndu unu anel din degetul său, îl prezentă o. oșpeti rostîndu altu toast, în care dîse ca precum în launtrul anelului acela sunt întipuite două persoane: Marcu Aurelu și L. Veru țîenduse de mână, cu inscripțiunea în giurul lor: „Concordi'a“, asiă se domnească după acestu simbolu între noi și d'aci înainte „concordi'a“ inimelor. În fine descoperîndu ca anelul acela, care pe din afară avea tipul lui M. Aurelu, încă se da de suveniru D-ului Panga din partea laudatilor discipuli fosti, îl puse elu însuși în degetul stîm. docînte. La aceste D. P. 'și eprimă din nou a sa multiamita și asigură pe DD. oșpeti ca dio'a aceea memorabilă nici cîndu nu o vă pute uita, éra anelul purtîndulu în degetu: în tota clipit'a 'și va aduce aminte de bravii și alesii săi discipuli.

Se ridică mai departe toast pentru Majestatea Sa Imperatul, pentru colonelul Appel scl., éra D. Gaetanu rostîndu unu toast alegoricu, c'unu exemplu din mitologia, prin care a deslucitu, ca Jupiteru, mai marele dieiloru, avîndu odată îndelungatu timp durere de capu, și ne mai putîndu-o suferi, chiamă pe Vulcanu la sine, și-i demandă se-i crape capulu cu ciocanulu. Porunc'a se 'mplini și din capulu crepatu sari Minerv'a de totu înarmată. Dens'a fu apoi de mare ajutoriu lui Jupiteru (Joue) în lupt'a sa cu Titanii și gigantii, cari vîndu a scôte pe Jupiteru din domnia, se încercă a luă ceriulu cu asaltu, formîndu din delurile puse unulu peste altulu — scari și ajunseră până în Olîmpu, de unde însă fura respinsi și aruncați în Tartaru. — Sensulu se pôte afla usîuru.

Mai încolo D. Siandoru chiamă cate doi membrii, pe judele și c'unu juratu, din comunele Órd'a-de-susu și de-josu în sal'a ospetialui și dîndule cate unu pocalu cu vinu, li se arată și pocalulu celu de auru și deslucîndu-li-se scopulu pentru care este acela menitu, fura îndemnați cu cuvinte petrundietóre spre edificarea și întemeierea unei scóle bune, pe care pîvedîndu - o c' unu invetiatoriu capae d'a core-

spunde chiamarei sale, și platîndulu bine se - și dea copii la scóla, că se se nască dintr'ensii membrii de folosu pentru statu și natiune.

O banda de musicanti a executatu într'aceea deosebite piese natiunale placute spre desfetarea oșpetiloru.

Oșpetii se risipira pela apusulu sórelui, cîndu D. Panga, ridicatu de însuși invetiaceii săi préstimați în caruția, se despartî de densii între lacrimi.

Pe pocalulu de auru, care s'a lucratu în Viena cu multa maiestria, s'afle pe o latură scrisu: „Bunului mentoru Moise Panga, direct. și docente în Naseudu 1861, recunoscătorii invetiacei: Capitani Tomutia, Nic. Antonu, Tomi, Ios. Velicanu, Teod. Antonu, Vladu.“ Pe cealaltă latură: „Supralocoten.: Borgovanu, Iacobu Popp, Rusu, Ignățiu, Majeriu, Zogrénu, Georgiu Popp, Istenie, — Locoten.: Siandoru, Popitîanu, Stefanutiu, Sucea, Campénu, Tamasiu, Ion Marginénu, Tebanu, Puiu, Muresianu, Nistoru Marginénu, Salcu, — Control.: Cratiunu, Actua.: Poplica, Cancel.: Samsonu Popp, Ganea, Cornea. — Între inscripțiuni de ambele laturi se afla simboluri frumoase.

Înceemu descrierea acestei solemnități prin următoarea adresă de la multu zelosulu nostru barbatu G. P., pe carea elu-neputîndu luă parte din caus'a îndepărtării la festivitatea această — o tramisă Dlui Pang'a și i se înmană cu ocasiunea prîndiului:

„Multu onorate Domnule! De vomu privi cu luare a mînte la cursulu și modulu dezvoltării genului omenescu, abé vom afla vreun statu, care se binemerite atată de înaintarea în lumina, și prin urmăre de prosperarea omenei în parte și preste totu — că statulu invetiatorescu.

Nu fara multa dreptate a fostu dis'o încă oratorele Romei, „ca mai mare bine nu putem face pentru țipatrie, decatu înstruîndu tînerimea“, de óre ce junimea e aceea sementia, din care aré se sucrescă generatiunea venitoare, tare și solidă, au degenerată și molepsită după cumu ea fu norocita a fi rourată cu principie senetóse, séu din contra mortofere.

Și dacă ne vomu pune întrebarea: cu ce se recompensă și întoreu binefacerile neasemenate, ce acestu statu le aduce pe altariulu patriei și alu societății? ne vine a răspunde cu poetulu vechiu: e bine a nu face nemiță, fiîndu ca pentru níce unu meritu nu se multiamesce cum s'ar' conveni!

Într' adeveru, că se tacemu de miile de neplăceri și neajunse, ce se încrúcescu pe spinós'a cale a educatoriului, elu se asemeneá fórté unu gradinariu, ce cu mână sarguítósa sadesce frageț'a planta, fara sperare se ajungă cîndu a afla și însuși adepostu binefacătoriu sub recorós'a-i umbra.

Pare a fi o dispusetiune în adînsu a ceriului, ca pre lengă cea mai sincera voia, cîtra cei mai mari binefacători ai nostri, Dumnedieu, parînti și crescători, nici cîndu se putem fi după

cuvîntia recunoscatori, că se nu incete, se nu se franga nici odata santele legaminte de iubire si aderintia, ce catra densii ne léga si obléga.

Domni'a Ta, că unu invetiatoriu rar, cu staruintie asiă neobosite, inca afii unica respłata si mangaiere pentru atatea ostenele numai in rezultatele cele frumóse cu cari'ti vedi coronata activitatea, si in ferbintea multiamita cu care 'ti remane datóre totdeuna acea multíme de tineri, in a caroru inimi ai aprinsu flacar'a iubirei de sciintie, si caroru le ai pregatitu calea la ferieire.

Simtiulu acestu dulce ne fu deci, Multu onorate Domnule, si noue stremurulu, se ne manifestamu fiesc'a stima pururea vecuitoare in santuariulu sufleteloru nóstre catra multu venerat'a-ti persóna. Ca daca undeva, apoi cu sinceritate marturisimu, in noi se verifica adevérule recunoscutu din batrani, „cumca omulu nu e aceea ce se nasce, ci aceea ce se face prin crescere.“

Si in atare convingere urmamu numai sacrei inspirari ce inim'a ne o dictéza, candu eschiamamu: ce avem, ce nu'ti detorimu Tie, prea demne barbate?

Pentru-ca ceea ce a seditu si cultivatu semanti'a a tóta virtutea in pepturile nóstre cele inca plapande, a fostu neobosite'ti mana. Svaturile si îndemmurile parintesci ne resunau pretutindinea că vócea din regiuni superne a unui angeru aperatoriu si conducatoriu, nu numai in timpula ce ne conduceai, ci si dupa ce paradisemu palestr'a sciintieloru, facandu ca juni neesperti si neresoluti, antaia pasi, pe coltiurosulu stadiu alu vietiei.

Si ce in propasirea nóstra nea sierbitu de faru luminos si spechiu tuturoru fapteloru si nesuintieloru, earasi nu a fostu, amate parinte, decatu caracteru-ti strabunescu, carele de micu ne dadusemu a-lu admirái.

Micutiulu institutu Naseudénu — din a carui sinu aflamu ori unde in largulu scumpei nóstre patrie cate o floricea, si in armata inca unu numeru insemnatu de ostasi alesi — se bucura pana astadi pe terenulu scolaru a natiunei nóstre, de unu renume putemu dice stralucitu; si la susútenerea acestuia, numom gresi spunendu, ca rar'a intieptiune, zelulu esemplariu si directiunea plina de tactu a multu onoratei Domniei Tale, au contribuitu multu.

Cu adevératu, unu invetiatoriu, care e ferice a putea nutri in consciintia sa, dulcea suvenire de asemenea fapte, pre lenga tóta falacitatea sórtei — care că comuna tuturoru lucrurilor pamentene, 'si produce joculu arbitriului seu si pe campulu celei mai meritóse activitati — póte pe dreptu afirmá cu unu Herder, carele dice: „Pe lumea acést'a nu cumosu vre o întreprindere, care se merite si se-ti respłatésca ostenél'a mai tare, decatu sierbindu junimei, spre a o îndrumá pre calea vietiei.“ Acést'a devisa parusi a o fi alesu si Domni'a Ta de simbolu pentru tóta viati'a.

Deci, spre ati dá o dovéda despre cea mai profunda recunoscintia, éta ca cativa din cei multi, cari i ai educatu (o mare parte din ei — suntemu convinsi ca spre durerea lor, — nu s'au pututu partini, pentru ca ursit'a ne aruncá in tóte ungiurile lumii, catu abia ne aflamu prin scrisori): — ne amu reunitu, ati tramite acestu micu suveniru.

Primesce lu te rogu, bunule Mentoru, că unu semmu alu stimei si iubirei nóstre cu aceea convingere, ca amórea catra Domni'a Ta e sincera si clocotesce in pepturile tuturoru invetiaceiloru ce i ai avutu, si ca ei si-unescu oftarile la tronulu celu Atotuputinte: că Elu se'ti respłateasca ceea ce ómenii nu potu. Capital'a friulana, Udine, in diu'a inaltiarei Domnului 1861.

In numele scolarilor de adinióra

George Popp,

Supralocotiitoriu c. r.

Sciri scolastice.

Sibiu, 17. Iuliu n. La scólele luterane de aici se incepúra esamenele in 16. ale cur. Din 16. pana 'n 17. se tienura esamenele verbale cu abiturientii, din 18. pana 'n 31. Iuliu vor urmá esamenele publice in Gimnasiu, scól'a reala si normala, in 31. Iuliu promotiune, impartírea premiilor si incheiare solemnă a anului scolasticu.

Numerulu scolariloru inscrisi cu incep. anul. a fostu a) in gimnasiu 330, dintre cari 219 sunt germani, 94 romani, 16 unguri si 1 serbu, din acesti'a a esitu in decursulu anului 54, in restimpulu care a mai venit 3 noi; s'a aflu asiadara la finea anului 279 elevi. b) In scól'a reala numerulu totalu de 125, din cari 112 germani, 5 romani, 5 magiari, 2 armeni si 1 evreu; in decursulu anului parasira scól'a 34, si mai venira noi 2, se oflara asiadara cu finea anului 93. c) La scól'a capitala (normala) numerulu scolariloru, la incep. an. 387, din acesti'a 314 germani, 56 romani, 15 magiari si 2 evrei; preste anu esira din institutu 18 si venira in locu 7, cu finea anului se aflara prin urmare 376.

In tute trele institutele a frecuentatu asiadara in anul scol. 186 $\frac{1}{2}$ cu totulu 155 romani.

Naseudu. Starea sumaria a eleviloru la scól'a naseudana principala, cea de fetitie si institutu preparandialu in anul 1861 este urmatórea:

A. La scól'a principala de baiati. In clas'a I., sub invetiatoriu Andreiu Morariu, elevi cu totulu 75; in clas'a II. sub invetiatoriu Vasiliu Nascu 66; in cl. III. sub invetiatoriu Vasil. Muresianu 80; in cl. IV. sub invetiatoriu Cosma Anc'a 69; cu totulu 290 de elevi.

Acesti'a se impartu dupa religiune: 257 gr.-catolici, 9 greco-resarit., 18 romano-cat., 2 reformati, 4 evrei; dupa nationalitate: 266 romani, 11 magiari, 9 germani, 4 evrei.

B. La scól'a de fetitiei. Sub invetiátorea Eleonor'a Capitanu, 22 fetitiei, din care dupa religiune 10 sunt greco-cat., 4 rom.-cat., 3 reform., si 5 evree; éra dupa nationalitate: 10 romane, 2 magiare, 5 germáne si 5 evree.

C. In institutulul preparandialu. Catechetu: Reverendisimulu D. Vicariu Gregoriu Moisilu, Invetiatori: DD. Vasiliu Petri, Cosm'a Anc'a, Andreiu Morariu si Joane Secuiu (de cantu). Numerulu eleviloru in anulu T. 67, in alu II. 32, cu totul: 99, toti romani, 96 de confesiunea greco-catol. si 3 de cea orientala.

Numerulu totalu alu eleviloru din tóte scólele Nasseudului este asiadara de 411*).

De sub Ciblesi, 1861.

De multu doriámu a face O. publicu cunoscutu starea scóleloru comunale din fostulu confiniu militare de aci; totusi acésta dorire cu ardóre nu se potú realisá pana in presente. Nu me voiú sfi dar' de ar' fi chiar' spre detragerea onórei nóstre séu cuiva, a marturisi adeverulu descoperindu morbulu ce e de ase vindecare.

Scólele comunale din acestu tienutu inainte de 1848 (si mai cu séma sub fericitulu V. Marianu) stetera in flóre, — in fiacare comuna spre delectare vedeai o scóla frumósa, pana la 100 si mai multi pruncuti in cea mai buna ordine frecuentandu scól'a, fiacare parinte, chiar' fara voi'a lui érá astrinsu asi dá pruncuti la scóla, cei de buna sperare se luá in clasele normali din Naseudu, ori alte triviali remanendu ceialalti pana atunci in scól'a comunale, pana candu pe lenga scriere si cetire-si procurá cunoscintia buna despre economia si alte unui economu necesaria; astfeliu se templá si cu fetitiile. — Romanticile vai si selbe estense, cantecculu paseriloru in aurora si echo musicei si a tobeloru, de cari resuná vaile acestui tienutu, cugetu nu érá atatu de incantatórie pentru fiacare calatoriu, spre a nui rapí atentiunea jun'a tíerana, care se ocupá intre

doine si salturi cu cetirea unei epistole dela fratele séu amoresulu ei. — Candu din contra acum privindu la scólele comunale delasate, ba multe ruinate, afundatu in trista melancolia, trebue se suspini din anima dicundu »O timpuri, o moravuri!« In locu de progresu, regresu.

Si óre ce a fostu caus'a acestei degenerari? nu voiú a taiá pré afundu cu cris'a ce voiú a observá — ca desi preotii in privinti'a scóleloru mai preste totu fure activi, totusi poporulu condusu mai multu de unii, caroru pucínu le jacea la anima grija de scoli, ba vedindu ca chiar' barbatiloru lor, precum notarii si judii nu le ambla prin capu scól'a, ci mai multu jupanulu Moise, in locu de a o repará cérca numai ocazioni de asi implea posunariulu propriu — — firesce acestea tóte traseru dupa sene cu multu mai tare neingrigirea, neinteresarea si degenerarea poporulu.

Nu voiú dice ca nu sar' dá esceptiuni, cari acestea nici ca le voru luá pe sine.

Spre esemlu pentru acei, cari ar' denegá a fi avutu midilóce si potentie de a stá de scóle, voiú aduce pe repausatulu bravulu si demnulu de memoria Ioane Beltiagu, care cá jude in comun'a Salva, unde se aflá o scóla fórte frumósa, inse mai cu totulu ruinata, sacrificandusi tóte poterile o aduse la starea mai dinainte. Cugetu ca acésta s'ar potea face ori si unde e de lipsa, numai zelulu se nu lipsésca.

Uitandu si ascriendu tóte fatalitatei tempului singuru acea sperare me mangaie si nutresce, ca de acum inainte ne vomu bucurá de atari barbati bine-semtítóri, cari voru scí a ne vindecá dorerile, voru scí a se folosí de obosítele nóstre poteri, conducandune la limanulu dorintieloru si fericirei.

L. P.

Materiale de instructiune.

Schitie din geografi'a biblica.

A. PALESTIN'A. Ari'a de 450 mile □ cu 5 millióne locuitori. Jace in Asi'a si se marginesce la Ostu (resaritu) cu Arabi'a, la Vestu (apusu) cu marea mediterana (numita in s. scriptura oceanulu celu mare), la Nordu (miédia-nópte) cu Siri'a (care in s. scriptura vine sub nume de Aram), la Sudu (miédia-di) cu Arabi'a. Muntii: *Libanon* -ulu, adica muntele albu; deórece piscurile lui sunt acoperite pururea de nea;

*) Asteptámu a ni se impartesi si rezultatulu esameneloru, care tocma decurgu.

Intocma este publiculu nostru indreptatitu a asteptá asemene date si rezultate de pela tóte instituttele nóstre romane in totu anulu. Asta asteptare pré intemeiata se va multiamí atunci, daca DD. profesori gimnasiali etc. cum si invetiatorii nostri comunali nu vor crutiá ostenéla, a ni le tramite incóce din candu in candu. R.

din muntele acesta s'adusera lemnele si petrile la edificarea bisericeii lui Solomonu. Erá crescutu p'atunci de cedrii, in locul caror'a cresce acum smochinulu si butuculu de viia. *Tabor*-ulu, inaltu de 300'; in muntele acesta s'a schimbatu la facia D. Cristosu. *Karmel*-ulu, e fórt fructiferu, acoperitu cu paduri, gradini si agrii si are fórt multe pesceri.

Vaii: *Hinon*-ulu, unde se jertfiau copii idolului *Moloch*. *Kidron*, *Gibeon*, *Eskol*.

Ape: Marea medítierana, laculu Tiberia séu Genezaretu, numitu si marea galileica; laculu acesta avutu fórt de pesci, dá totdeun'a ocupatiune la 1500 pescari. *Marea mórtá* séu sarata (11 mile in lungime si 6 óre in latime). Aici a statutu odinóra cetátile *Sodom'a* si *Gomor'a*, cari se cutropira. Riulu primariu este *Jordan*-ulu de 11 mile in lungime, isvorasce in Libanonu, stracurge Genezaretulu si se vérsa in marea mórtá.

Producte: vinu, grau, orzu, smochine, migdale, olive, datile, tóte de cea mai buna calitate, — miere, sare multa, balsamu; metale; oi, capre, cai pucini, camile si multe selbatacii. Clim'a e fórt calda, preste totu totusi stemperata. Plagile tierii sunt: cutremurile de pamentu, *Samum*-ulu (unu ventu periculosu de catra resaritu), cium'a, lepr'a scl.

Popórele invecinate: La Ostu si Sudu E-domitii, Amalechitii, Moabitii si Amonitii. La Vestu Fenicienii si Filistrii. La Nordu Sirii.

Impartírea: a) De pe timpulu lui Iosu'a tíer'a s'a 'mpartítu in 12 semintii. b) Dela timpulu lui Rehabeamu (fiulu lui Solomonu) in imperat'ia lui Iud'a si a lui Israilu. c) Pe timpulu Romaniloru: in Iude'a Samari'a, Galile'a si Pere'a.

1. **Galile'a.** In acésta tierutia frumósa vietuira nunumai Iudei, ci si pagani, trecuti de pr'in tierile vecine. Galileanii se distinsera intre locuitorii celorlalte provincii prin bravura, religiositate si cultura. Insa prelenga tóte aste preferintie ale loru, fure totusi despretiuiti de Iudeii din Iude'a. Aici a vietuítu Isusu. Seforis, cetate capitala, Tiberi'a cetate lenga Genezaretu cu ape minerale si bai calde. Betsaid'a, oresielu de pescari, locul nascerii apostoliloru Petru, Andreiu si Ioanu si unde ei s'a ocupatu cu pescuitulu. Nazaretu (acum Nasr'a), aici a locuítu parintii lui Isusu. Nain, lenga Taboru séu Tavoru, unde Isusu a invieatu pe fiulu veduvei.

2. **Samari'a.** Samaritanii erau o natiune de origine pagana. Ei erau urgisiti si despretiuiti de catra

adeveratii Iudei din Iude'a; insa ei suferira acésta urgia cu constantia si aratara catra Iudei o purtare de lauda. Samari'a e resiedinti'a. Sicheem siédi'a oficiului divinu samaritanu. Silo, aici erá pusu cortulu marturieii, unde a statu 300 de ani.

(Vá urmá.)

Varietati.

Din scriptele lui Yung. (Urmare din Nr. 25.)

Dupa legile naturei, noi putem fi acum ceea ce trebue se fimu; nici unulu din órele nóstre n'are drepturi asupr'a celoru viitóre. Ce mandria faciarnica la omu, a pune tóte sperantiele sale pe dio'a de mane! unde este acea di? Cine ne incredintéza, ca n'o vom petrece in mormentu? Cine o póte avé sub a sa stepanire? Asupr'a unei sperantie desierte didimu fericirea nóstra; facemu planuri vecinice, cá cum am avea in man'a nóstra fusulu Ursiteloru si am putea prelungi firulu vietii dupa voie-ne. Cu acestu chipu ingamfati de chipzuri si de sperantie pentru dio'a de mane, noi perimu astadi.

Cea mai periculósa din tóte ratacirile nóstre este, ca noi, nebagandu in séma viéti'a traíta, socotimu ca acum incepemu a traí. Toti ómenii promitu a fi intiepti o di; omulu de astadi se mandresce pentru intieptiunea de mane. O! catu de frumósa va fi viéti'a, ce póte n'o vom mai traí! . . . Timpulu ce se afla in stepanirea nóstra, ilu inchinamu desiértatiunii cu hotarire insa, de a eredi intieptiuni in celu viitoriu. Pana candu suntem tineri si in putere, ne odinimu sumeti asupr'a minutului da acum, far' d'a ne turburá de cele urmatóre si ne credemu mai inliepti decatu parintii nostri. La treidieci de ani omulu d'abea incede a se gandí, ca purtarea lui póte fi desfrenata; la 40 imputarea se face dovéda si planulu vietii se schimba; la 50 se dojenesce pe sine pentru rusinósele aceste urmari si scopulu de a fi intieptu se face hotarire, pe care o innoiesce si mane . . . póte! . . . dar' poi-mane . . . a! . . . poi-mane . . . o mana de pamentu i acopere trupulu, si pétr'a de pe mormentu arata ca a fostu! . . . Asiá, frate, omulu móre cu desiért'a hotarire de a fi intieptu mane, si fura timpulu din anu in anu, pana candu gramadinduse tóte, ne trezimu fara veste in sinulu mortii, far' de a fi lucratu o fapta macar folsitóre patriei si stralucitóre pentru famili'a nóstra.

(Vá urmá.)

* Órecine dându preste anuntiu literariu, alaturat la Nr. 24 alu „Amic. Scólei“ despre, cartile aflatóre in libreri'a lui S. Filtsch, si citindu titulu carticelei „Az erdélyi oláh nemzetről szolló törvényczikkek az unioval szemben és ezekről értekezlet egy magyar és egy oláh közt“, ata'ta s'a inuversunatu de cuventulu „oláh“, incatu n'a crutiatu ostenél'a a scrie o epistola anonima catra libreriulu S. Filtsch, din partea carui se facuse acelu anuntiu, si a insírá acolo cate injuraturi pe lume tóte, pentru cutezarea, de a mai scria inca si astadi cuventulu de batjocura „oláh“. Bietulu omu, ori si cine fia, se vede unu romanu tare zelosu, totusi este incatuvu de competitimtu pentru sdrobél'a sa in-disiertu, si noi, dupace ni s'a comunicatu si nóue acea epistola, amu midilocitu a i se tramite in daru unu esemplaru din aceea carticica, cá Dlu se véda cine e acelu „oláh“ si ce cuprinde acea carte. Pe epistola stá timbrulu postei „Szamos-Ujvár“, deci anonimului scriitoriu servésca-i spre sciintia, ca la post'a din Gherl'a s'a speditu pentru D-Sa unu esemplariu din opusculu, de mai susu sub adresa „Anonimului scriitoriu catra libreriulu Filtsch“, pe care o póte luá de acolo, far' d'a se face cuiva cunoscutu.

* La mai multe intrebatii ce ni se facu, aducému la cunoscintia, ca —dupa informatiunile ce le avem— Bucuru Risulea, redigatoriulu almanacului umoristicu „Tuti-Fruti“, care ar fi se ésa in Pest'a inca in septemanile aceste, este Dlu Emericu Basiliu Stanescu. Domni'a sa trebuia pe tóta intemplarea se dea mai buna deslucire publicului despre intreprinderea ce vrea se face. —

* De órecatu timpu se observa pe ceriu unu cometu frumosu nepreanuntiatu din partea astronomilor, carele cu marimea si stralucinti'a sa intrece pe Venus si are o cóma, ce in lungime e asemenea cometului Donati-anu din 1858.

* Asupr'a latitorilor sectei religióse numite „Jerusalemitti noi“ s'a rostitu sentinti'a judecatóresca in septemanile trecute in Vien'a; mai toti fura condamnati la inchisóre. Sect'a acést'a-si are inceputulu in Vien'a de órecati ani, si s'a opritu prin ordinatiune ministeriala publicata in fói'a legiloru imperiale. Cu tóte aceste martusisotirii ei nu s'abatura dela ea, ci 'si educara si copii in aceea si in anii din urma. Intre puntele relegeiloru este si aceea, cá se nu bea beuturi spirituóse si se nu jóce nici unu felu de jocu pagubitoriu, care tóte se privescu de meri pecate. — Dupace tribunalulu de Vien'a ii osendi acum la inchisóre, ei ridicara protestu pentru „persecutiune (góna) de crestini“ si se intielesere intre sine, ca dio'a acést'a de condamnariu loru se o serbeze in toti anii, cá dí a suferintiei fundatoriloru acelei secte.

* In Arlovka, unu satu in Rusi'a (gubernamentulu Saratow), o tieranca tinera a nascutu patru copii, dintre cari doi sunt inca in viétia.

* „Taimsulu“, diurnalulu celu giganticu englesescu, in 21. Iuniu esi in trei cóle. Din cele 144 colóne mari, 102, statatóre cam din 27.000 síre, fura implute cu anuntiu.

Nr. 76. 1861.

(1)

Escriere de concursu

Pentru ocuparea postului de invetiatoriu in scól'a comunale romana unita din Catin'a, cu care e impreunatu unu beneficiu anuale: de 52 ½ fior. v. a. primindi din cas'a percepturale c.-r. contributiunale respectiva cá fundatiune vechia, apoi: de 80 fior. v. a., cari comun'a cu contractu e obligata in dóue rate ai prestá pe cale repartitiunale, a trei'a: dela totu prunculu si prunc'a umblatoria la scóla una diumetate miertia mare de cucuruzu; si in urma: quartiru liberu cu gradina destula pentru legume debuintióse la una casa.

Concurendii, carii au de a fire pedagogi absoluti sciutori de cantarile bisericesci pentru mai mare indemnarea poporului de a'si dá pruncii la scóla, si afara de plinaria cunoscintia gramaticale a limbei romane se mai posiéda inca baremu una din cealalte dóue limbe ale patriei, — suntu rogati a'si tramite petitiunile sale provediute cu documintele necesarie la suscrisulu oficiu protopopescu pana in ultim'a Augustu a. c., cá asiá pana la inceperea noului anu scolasticu prosime venitoriu, memorat'a statiune vacante si in fapta deplinu se se póta restaurá.

Dela oficiulu protopopescu rom.-unitu din Catin'a, 10. Iuniu 1861 s. n.

Iacobu Lugosianu,
administr. protop. rom.-unitu.

Respunsuri.

Udine. S'a tramisu in 13. Iuliu n.:

Istori'a Romaniloru din Dacia de Iarianu 1 esemp.	4 fi.
20 esemplare „Istori'a nationala“, din care 1 esemplarin s'a tramisu si D-tale, à 20 cr.	4 fi.
20 modele de scrisu à 15 cr.	3 fi.
Spesele transportului	1 fi. 25 cr.
Sum'a	12 fi. 25 cr.

G. L. — Deva. Se primescu, tramitene.

J. T. — Rezbánya. Orice elaboratu trebue se-lu videmu mai anteiu, cá se ne putem hotari despre primirea séu nepri-mirea lui.

I. J. Numerii i veti putea capatá dupa voi'a D. vóstra si atunci.